

Oponentský posudek diplomové práce

Blanka Anna Tauerová: Církevní společenství jako začleňující prostředí pro handicapované (osoby s mentálním postižením)

Studijní program: Křesťanská krizová a pastorační práce – diakonika

Podnětem k předložené práci je osobní zkušenost s lidmi s mentálním postižením i s životem v církevním společenství (11). Vlastní cíl práce je formulován zřetelně: „Do jaké míry jsou církevní společenství integrujícím prostředím a jak osobám s postižením pomáhat k tomu, aby se cítily plnohodnotnými členy společenství...“ (11) Z toho důvodu je práce rozdělena na část teoretickou a praktickou – výzkumnou.

Osnova práce je logicky vystavěná vzhledem k cílům, jakkoli je možno v jednotlivostech, které budou zmíněny později, uvažovat i o jiném řazení témat. Nejprve autorka definuje a popisuje mentální postižení. Pro vnímání lidí s postižením se ujalo vnímání podle určitých „modelů“, které samotné postižení nahlížejí z určité perspektivy. Často se vzájemně doplňují. To ostatně ukazuje i autorka, když pro svoji práci volí více perspektiv, tedy modely, které obsahují „nejvíce sjednocující a začleňující prvky“ (18). Pro předloženou práci je důležité téma „socializace osob s postižením“ (19nn), představující různé možnosti podpory.

Vztah k lidem s postižením je v Bibli poměrně složitě téma. Diplomantka správně poukazuje na ambivalentní vztah – začleňující i vymezující se (26n). Nový zákon se v této věci jeví jednoznačněji s ohledem na perspektivu Božího království. Klade-li autorka otázku, „zda je v současné době možné (užitečné) řídit se směrem k lidem s mentálním postižením Biblií“, pak na základě zjištěného lze říci, že ji klade oprávněně. Navrhuje-li Bibli číst „v kontextu doby“ (29), pak by měla ovšem přesněji vysvětlit, co tím myslí. A konečně – dá autorka někde nějakou odpověď na takovou otázku? Ale to může být předmětem rozhovoru u obhajoby.

Kapitola „křesťanský přístup k lidem s mentálním postižením“ (30nn) sice začíná opět odkazem do Bible, ale pokračuje stručnými dějinami křesťanského pomáhání. (Pokračovat bude pak později kapitolou o diakonicko-charitativních organizacích.) Zde nastává ovšem situace poněkud nepřehledná, když autorka mluví o diskriminačních a antidiskriminačních přístupech. Zda je možno takto charakterizovat současné teologické debaty (31), bych se neodvážil formulovat. Literatura zabývající se problematikou diakonickou se ve své většině pokouší o inkluzi, uschopňování atp. A již zcela nezřetelné je, proč je vložena kapitola 3.1, vymezující termín mentální postižení právě na tomto místě. Nahlásila-li autorka, že chce postupovat mezioborově (11), měla se o něj pokusit u dílčích témat. Podobně u kapitoly o teologické antropologii. Nejde o to vysvětlovat, co je to za disciplínu, jako spíše o to, že jde o jednu z oblastí teologické práce, která na člověka nahlíží z určité perspektivy, a tudíž by bylo zajímavé, co tento obor říká o lidech s mentálním postižením. Kdežto důraz na církev jako tělo (35) ukazuje důležitý směr pro práci na dané téma. Diplomantka dále poukazuje na to, že u kolébky „teologie postižení“ stáli K. Barth a K. Rahner (37, 54). Pokud je takto uvádí, jistě by bylo zajímavé vědět, jak. Vyústěním kapitoly je teze, že „lásku i schopnost milovat mohou lidské bytosti projevit právě bezpodmínečným přijetím“ (40). Ostatně na více místech se objevuje důraz na úkol (přijetí), než to, že základem je přijetí ze strany Boží. Zdálo by se, že „přijetí“ je i základem úvah o křesťanském zdůvodnění lidské důstojnosti, ale v dané kapitole (3.4) není tato perspektiva tematizována. Další oblastí křesťanského přístupu je celá oblast

pastorace. Na dané malé ploše nebylo třeba vysvětlovat všechny odborné termíny, neboť to nutně vede k určitým zkreslením, ale rovnou se věnovat možnostem pastorace. Ta je naopak zkrácena vlastně jen na metodu rozhovoru, případně „udílení svátostí“. Jak postupovat u lidí s mentálním postižením, kteří rozhovor vést nemohou?

Ve čtvrté kapitole diplomantka tematizuje „začleňující prvky církevního společenství“. Jako první definuje inkluzi a integraci. Opírá se při tom o německou bakalářskou práci Thomase Nufera, z níž přebírá podněty autora „Pemsela“. Jednak je škoda, že autorka u internetových zdrojů neodkazuje na stránky, jednak se jedná o ženu (prof. Pemsel-Maier, Sabine). Cituje i další autory z této práce, bylo by bývalo dobré upozornit, že vskutku cituje „z druhé ruky“, aby čtenář nenabyl dojmu, že diplomantka přečetla „obsáhlé studie“ jinak neuvedených autorů (58). Nutno říci, že je tato německá práce vskutku inspirující. Diplomantka se dále věnuje křesťanským hodnotám a praktickým otázkám začlenění (otázka jazyka, rituálů) a uvádí příklady začleňujících komunit (4.5.3). Nakonec je zařazena i kapitola o svátostech. I zde by bylo možná vhodnější témata lépe utřídit, například více propojit rituály a svátosti.

Praktickou část otevírají zprávy o čtyřech různých výzkumech, které byly v minulosti provedené v církevních společenstvích v zahraničí. Na ně navazuje diplomantka výzkumem vlastním. Nejprve autorka formuluje výzkumné otázky, později promýšlí teorii výzkumné práce. Jako metodu uvádí polostrukturovaný rozhovor (87) se dvěma respondenty s postižením a dvěma pracovníky církve. Rozhovory jsou uvedené v práci plnotextově, nejsou nijak rozsáhlé. Analýza představuje určitý souhrn odpovědí na výzkumné otázky. Výsledkem je například, že v tomto prostředí „není osobám s mentálním postižením poskytována dostatečná škála pomoci speciálními technikami, mezi které patří např. různé druhy arteterapií, muzikoterapie... které se u nás zatím ještě nepraktikují, nebo se praktikují velmi zřídka.“ (108n). Není zřetelné, zda termínem „u nás“ se myslí onen konkrétní církevní sbor, církev nebo naše země? Neboť se domnívám, že tyto techniky jsou i „u nás“ velmi rozšířené, užívané, existují na univerzitách i jinde (např. na spolupracující VOŠ Jabok) vzdělávací kurzy atd. Při obhajobě se může tedy autorka zamyslet nad tématem, které je vlastní studovanému oboru, totiž možnosti spolupráce církve s necírkevními institucemi v oblasti práce s lidmi s mentálním postižením.

Závěr představuje spíše souhrn vykonaných kroků než konkrétní poznatky, ke kterým diplomantka dospěla. Je dobře, že hodnotí pozitivně a jako přínosnou práci na daném tématu (111n), ale od magisterské práce lze očekávat i konkrétní návrhy, podněty, otázky k dalšímu řešení. Je to možná způsobené i tím, že zcela vynechala u výzkumu obvyklý krok „diskuze“. V [Zásadách pro zpracování výzkumu v bakalářských a diplomových pracích](#), zveřejněných na webu ETF, se praví, že „část Diskuze je zaměřená na kritické zhodnocení výzkumných výsledků ve světle původních předpokladů, dalších zjištění odborné literatury a s přihlédnutím k reflexi výzkumného procesu.“ Je škoda, že vzhledem k množství nastudované literatury diplomantka tento krok nepodnikla, aby více vynikl její vlastní přínos.

Název práce se jeví jako poněkud neobratný s ohledem jak na užívané názvosloví, tak na obsah práce. V celé práci autorka jinak užívá standardní terminologii (lidé s postižením), a hovoří vesměs o mentálním postižení. Bylo tedy možné takto upravit i celý název.

Místy autorka nepracuje dostatečně korektně s literaturou, takže není zřetelné, zda se jedná o její názor nebo citát atp. (např. str. 31, 35, 36). Na str. 35 je zmínka o jakémisi Kunzovi bez zdroje. Link k publikaci Thomase Nufera nebyl funkční, správně má vypadat takto: <https://www.igw.edu/website-wAssets/downloads/abschlussarbeiten/Barrierefrei-glauben-Nufer-Thomas-2018.pdf>. Termín „Weltwirklichkeit“ (op.cit. 35) je lépe překládat např. jako „realita světa“ než „světová realita“ (57). Jinak bibliografický seznam je bohatý, a to na domácí i zahraniční zdroje.

Práce by zasloužila místy zpřehlednit a místy se pokusit o jasnější formulaci účelu daných úvah v daném kontextu (např. kapitoly 3.1 - 3.4). O to významnější jsou shrnutí jednotlivých kapitol, jež pomáhají porozumění.

I přes uvedené výhrady, ke kterým se autorka může vyjádřit v rámci obhajoby, doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení D.

Ladislav Beneš, Dr.
Katedra praktické teologie ETF UK

V Praze 6. 6. 2023